ПОПКО Є. В.,
кандидат юридичних наук,
молодший науковий співробітник
кафедри порівняльного
і європейського права
*(Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка)*

УДК 341.171

ЮРИДИЧНИЙ ЗМІСТ «BREXIT» ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Статтю присвячено аналізу терміну «Brexit», його юридичному змісту та перспективам України. Автором досліджено передумови проведення референдуму щодо виходу Великобританії з Європейського Союзу. Особлива увага приділена можливим наслідкам «Brexit», представлені висновки щодо перспектив для України.

Ключові слова: *Brexit, юридичний зміст, Великобританія, Європейський Союз, референдум.*

Статья посвящена анализу термина «Brexit», его юридическому содержанию и перспективам Украины. Автором исследованы предпосылки проведения референдума по выходу Великобритании из Европейского Союза. Особое внимание уделено возможным последствиям «Brexit», представлены выводы относительно перспектив для Украины.

Ключевые слова: *Brexit, юридическое содержание, Великобритания, Европейский Союз, референдум.*

This article analyzes the term «Brexit», its legal content and prospects for Ukraine. The author investigated the background of a referendum on the Great Britain's exit from the European Union. Particular attention is paid to the possible consequences of «Brexit» and the conclusions are made on prospects for Ukraine.

Key words: *Brexit, legal content, Great Britain, European Union, referendum.*

Вступ. Після того, як трохи втихли розмови щодо шокуючої новини про те, що Сполучене Королівство проголосувало за вихід з Європейського Союзу, ми можемо тверезо проаналізувати цю нову реальність, що тепер постала перед Європою.

Україна може винести правильні та корисні уроки, якщо приділить пильну увагу передумовам та можливим наслідкам «Brexit», оскільки є дуже багато важливих моментів, які слід ретельно дослідити.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз терміну «Brexit», його юридичному змісту та перспективам України.

Результати дослідження. Почнемо з походження самого слова «Brexit». Воно стало використовуватися для пояснення факту того, що Великобританія залишає Європейський Союз після проведення Референдуму, шляхом злиття скорочених слів «Britain» (Британія) та «Exit» (вихід), утворюючи «Brexit». За тією ж аналогією для пояснення можливого виходу Греції з ЄС раніше був використаний термін «Grexit» [1].

Уперше серйозні розмови щодо можливості виходу Великобританії з ЄС виникли після економічної кризи 2008 року, яка завдала важкого удару по Європі. Криза, пов'язана з мігрантами в Європейському Союзі, посилила антиєвропейські настрої британських виборців ще більше.

У цьому контексті популярність правої Партії Незалежності Сполученого Королівства (UKIP) почала рости, і вона надала найактивнішу підтримку кампанії за вихід з ЄС.

Безумовно, не тільки ультраправі партії посприяли проведенню Референдуму. Дуже важливу роль відіграла Партія Консерваторів, однією з найголовніших передвиборних обіцянок якої було саме проведення Референдуму [2].

Після оголошення результату, британський фунт впав до найнижчого рівня з 1985 року, а Девід Кемерон пішов з поста прем'єр-міністра Великобританії.

Новим прем'єр-міністром Великобританії стала Тереза Мей, яка одразу окреслила основні завдання для країни, заявивши, що Великобританія хоче повернути собі контроль над політикою імміграції, але зберегти доступ до єдиного ринку.

Тепер слід детальніше звернути увагу на результати референдуму. Загальна явка по всьому Сполученому Королівству склала 72%. Англія рішуче проголосував за «Brexit»: «за» – 53,4%, до 46,6% – «проти», так само, як і Уельс, де 52,5% голосів – за вихід Великобританії з ЄС, 47,5% – за те, щоб залишитись у складі Організації. Набагато цікавіша ситуація склалась у Шотландії та Північній Ірландії, де більшість виступила за підтримку перебування в Європейському Союзі. Шотландія з однозначними 62% висловила свою чітку позицію щодо того, щоб залишитись у складі ЄС. У Північній Ірландії 55,8% населення проголосувало проти «Brexit» [3]. У цьому контексті вже сьогодні міністр Шотландії Майкл Рассел дуже активно ставить питання щодо того, аби їх країна залишилась у складі Європейського Союзу. Висувається ряд абсолютно різних пропозицій:

1) скликати черговий референдум щодо виходу Шотландії зі складу Великобританії і пізніше – вступ окремо Шотландії до лав Європейського Союзу;

2) у разі все ж таки завершеного «Brexit» передбачити особливий статус для Шотландії із доступом до єдиного європейського ринку, що є найважливішим для країни;

3) ініціювати активні перемовини із Великобританією щодо призупинення процесу виходу з Європейського Союзу та налагодження політики всередині Сполученого Королівства [4].

Як ми бачимо, всередині самої Великобританії відношення до «Brexit» навіть сьогодні є неоднозначним. Це стосується як окремих країн, так і конкретних регіонів, де відбувався референдум.

Для Великобританії, щоб вийти з Європейського Союзу, потрібно виконати умови, зазначені в Статті 50 Лісабонського договору, який дає обом сторонам два роки, щоб узгодити умови розколу. Прем'єр-міністр Великобританії Тереза Мей сказала, що вона не почне цей процес до кінця 2016 р. Це означає, що Великобританія не отримає чіткого уявлення щодо умов майбутньої політики із ЄС з питань торгівлі та імміграції до наступного року.

Вже зараз у Лондоні створений новий окремий департамент Уряду з питань Brexit (по суті, це є повноцінне міністерство), головним завданням якого є переговори з ЄС та пошук нових можливих міжнародних угод для співпраці між країною після виходу та Організацією. У центрі уваги, безумовно, стоїть економіка, й Великобританія дуже сподівається підписати з Європейським Союзом якомога вигідніший новий договір, що регулюватиме їх взаємовідносини, включаючи економічні питання, торгівлю, питання імміграції та перетину кордону тощо [5].

Після того, як положення статті 50 Лісабонського договору виконані, у Великобританії є два роки, щоб провести переговори та юридично все оформити для свого офіційного виходу з Європейського Союзу. Раніше було заявлено, що країна зможе офіційно розірвати свої відносини з ЄС в грудні 2018 року. Але ніхто точно не може прогнозувати, як саме процес «Brexit» буде протікати, адже стаття 50 була введена в дію тільки в кінці 2009 року і ще ніколи не була застосована. З іншого боку, Колишній міністр закордонних справ Великобританії Філіп Хаммонд припустив, що процес виходу країни з Європейського Союзу може затягнутися до шести років. Умови виходу держави-члена повинні бути узгоджені 27 національними парламентами всіх країн, що входять до Організації. На сьогодні законодавство ЄС продовжує діяти на теренах Великобританії до того часу, поки вона не перестане бути членом Організації. До того часу Великобританія продовжуватиме дотримуватись договорів і законів ЄС, але не братиме участі в процесі прийняття рішень.

Тепер слід дослідити, які ж наслідки матиме «Brexit» для України. Вихід Великобританії з ЄС навряд чи матиме якийсь позитивний вплив на Україну, а також можна спрогнозувати негативні наслідки від «Brexit», що будуть проявлятися двома різними способами.

По-перше, Україна втратить одного зі своїх найсильніших прихильників в ЄС, оскільки активна позиція Великобританії з протидії російській агресії часто протистоїть більш поміркованій франко-німецькій.

Великобританія є ключовим гравцем підтримки європейських амбіцій нашої країни протягом тривалого часу. Після виходу з ЄС рівень підтримки України в Організації, на жаль, може значно ослабнути. Проте Британія до цих пір не вийшла з ЄС в юридичному сенсі, й це послаблення не відбудеться швидко. Отже, наша країна може будувати свою зовнішню політику з урахуванням цих фактів.

По-друге, є вірогідність того, що український парламент перестане бути одностайним у своїй підтримці зовнішньополітичного курсу країни на євроінтеграцію.

У відносинах України та Європейського Союзу досі не вирішена низка питань: обіцяний безвізовий режим для громадян України і остаточна ратифікація Угоди про Асоціацію з ЄС.

Таким чином, загальні політичні наслідки голосування за «Brexit» матимуть, скоріш за все, більш негативний характер для України, а не позитивний, оскільки Великобританія буде зайнята своїми внутрішніми проблемами. Крім того, ЄС буде зосереджен на вирішенні труднощів, що з'являються внаслідок виходу країни з найбільшою економікою з Європейського союзу. Україна буде, безперечно, залишатися в пріоритеті для Європи, але деякі з інтелектуальних ресурсів, фінансів і енергетики, які могли бути залучені для допомоги Україні, скоріш за все, будуть перенаправлені на інші цілі [6].

Тим не менш, безумовно, можна знайти й позитивну сторону в поточних подіях.

Україна зараз має історичну можливість запропонувати нову політику відносин з Європейським Союзом. У той час як в інших країнах наростають настрої європейського скепсису, наша країна бореться за європейські цінності кожен день. Більш того, політична нерівновага всередині ЄС може призвести до пошуку цікавих нових альянсів і нетрадиційних підходів, чим Україна може сміливо скористатись. Вже сьогодні ми можемо дати нові ринки для Європейського Союзу і Великобританії, запропонувати наші власні високоякісні товари, а також забезпечити можливість припливу інвестицій. Вихід Британії з ЄС може спровокувати відтік капіталу з їх країни, тому Україна повинна прагнути стати економічно привабливою для іноземних компаній, в тому числі британських.

Україна має винести для себе дуже важливі уроки з референдуму, що відбувся у Великобританії. Дуже важливо засвоїти, що якщо влада держави ігнорує внутрішні проблеми у своїй країні протягом тривалого часу, не звертаючи уваги на народне невдоволення (зниження соціальних стандартів, втрата робочих місць, міграція, підвищення тарифів або корупція), це може призвести до несподіваних і небезпечних наслідків всередині самої країни.

Влада України повинна засвоїти цей урок. Вони повинні звернути увагу на проблеми окремих людей, а не просто говорити про європейські цінності і довгострокові реформи, в той же час не приймаючи будь-яких серйозних заходів у цьому відношенні.

19 вересня 2016 року у Києві відбулось засідання «круглого столу» на тему «Brexit – якою має бути стратегія України?», організоване Інститутом світової політики. По-перше, це є дуже важливим моментом, адже Україна уважно відстежує процеси, що відбуваються в Європі, та намагається віднайти правильну стратегію поведінки з урахуванням усіх фактів. По-друге, була висловлена офіційна позиція міністерства закордонних справ України з цього приводу: «Те, як буде розвиватися спілкування Великої Британії з Європейською комісією, як будуть розвиватися контрактні відносини між Британією та ЄС, буде дуже знаковим, тому що існує дуже багато питань, пов'язаних із необхідністю, зокрема, ратифікації Угоди про асоціацію – чи буде завершений цей процес, як буде розвиватися взагалі асоціація з Нідерландами і ситуація з ратифікацією Угоди, чи уникнемо ми ситуації, коли знову будуть відкриті переговори щодо Угоди про асоціацію чи якоїсь іншої угоди», – заявила заступник міністра закордонних справ України з питань європейської інтеграції Олена Зеркаль. Також

вона додала: «Для нас як для дипломатів і як для фахівців вона (ситуація, в якій опинилась Великобританія) є ще й прикладом і досвідом того, як можна позиціонувати себе на європейському просторі і як треба вибудовувати свої відносини в залежності від того, який є запит у суспільстві. Британія стикнулася з великим викликом, і ми будемо дивитися, як вона з цим справляється» [7].

Також слід згадати слова Боріса Джонсона, міністра закордонних справ Великобританії, які він висловив під час свого нещодавного візиту до Києва: «Наша майбутня угода з Європейським союзом може бути для вас дуже цікавим прикладом розвитку відносин з ЄС також».

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що Великобританія та Європа загалом переживають зараз дуже складний та важливий етап свого розвитку, що, безумовно, відображається на Україні. На перший погляд, референдум Великобританії щодо виходу з Європейського Союзу матиме лише негативний ефект як для самої Європи (відлучення від спільного європейського ринку країни з найбільшою економікою; активне висунення ідей щодо подібних референдумів в інших державах-членах ЄС – Франції, Нідерландах тощо), так і для України (Великобританія буде зосереджена на власних проблемах; теоретичне призупинення активної співпраці ЄС з нашою країною та інше).

Однак беззаперечним є той факт, що даний історичний етап є унікальним як для Європейського Союзу, так й для України. Наша держава цілком здатна винести правильні уроки з «Brexit» та по-справжньому скористатись моментом. Наші відносини з ЄС досі знаходяться на стадії становлення, договір про Асоціацію ще не вступив у силу в повній мірі, ми очікуємо схвалення безвізового режиму тощо. Уважно наглядаючи за тим, як саме Великобританія вибудовуватиме свої відносини із Європейським Союзом, ми можемо використати цей досвід у власних перемовинах із Організацією. Також на нас чекають більш поглиблені перемовини із самою Великобританією щодо власних двосторонніх взаємин. Наша країна може стати ефективним та привабливим місцем для залучення нових іноземних інвестицій, в тому числі й з Британії.

Але при цьому Україні не можна забувати про вирішення внутрішніх проблем, яке в тандемі з ефективною зовнішньою політикою може та повинно дати дуже перспективні результати для нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887.

2. Alex Ryabchyn: Brexit Lessons and coclusions for Ukrainian authorities. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kyivpost.com/article/opinion/op-ed/alex-ryabchyn-brexit-lessons-and-conclusions-for-ukrainian-authorities-417925.html.

3. Brexit. Why Britain voted to quit the EU. By Robert Hutton. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu.

4. Шотландия потребовала срочных переговоров с Великобританией [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.segodnya.ua/world/shotlandiya-potrebovala-srochnyh-peregovorov-s-velikobritaniey-751045.html.

5. What is Brexit and what is going on to happen now that Britain has voted to LEAVE the EU. By Alice Foster. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.express.co.uk/news/politics/645667/Brexit-EU-European-Union-Referendum-David-Cameron-Economic-Impact-UK-EU-exit-leave.

6. What Brexit means for Ukraine. By Andreas Umland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/what-brexit-means-for-ukraine.

7. Україна використає для вступу до ЄС досвід Brexit – Зеркаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/2086254-ukraina-vikoristae-dla-vstupu-do-es-dosvid-brexit-zerkal.html.